Bat. Gen.
XXI
196

B. J. A.

Geestige en vermakelijke
Oost-Indische Voyagie.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Tanggal : 29-7-2010
Nomor Induk : 10821 | PNI-Museum 10
BIB - ID : 9273660
ITEM - ID : 21124642
Asal : Museum Pusat

287.200

G

V

Dae
Be

By J

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

8 XI, 196

Geestige en Vermakelijke OOST-INDISCHE VOYAGIE,

Daer in de gedenkwaardigste Voorvallen en Bejegeningen, die in geen andere Reyzen verhaalt worden, zyn aengeteekent.

Door B. V. H.

Als te dier tijd een Lidmaat der zelver Reyze.

Benautheid zoekt ruymte.

t'AMSTERDAM,

By JACOB van ROYEN, Boekverkooper in de Kalverstraat / by d'Osseslupys. 1689.

BAT. GENOOTSCHAP VAN

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK PUSTAKAAN NASIONAL

AAN DE

LEESGIERIGE ONDERSOEKERS.

DAt deze geestige Reys-beschrijving in 't ligt komt voor al de waerelt, is des Schrijvers ooghwit niet geweest; maer is hem door een vriend ontfutselt, en dit is de oorsaak van zijn laate geboorte na zo veel jaren dragts. Is het niet dienstig voor de statige, 't sal ten minsten de mijmerige geesten nog vermakelijk konnen zijn, zo ze 't euvel willen verdrijven; en de Jeugd kan niet altijd de statigheid uitbeelden. Apollo moet somtijds de Lier gebruiken: zo wort het hooftzweer der Pallas School-leerlingen, die het hooft dikwils doet gloeyen; en den Koopman en Neeringloozen

Winkelier, de bekommeringen, eenigzints verdreven: want

Heel ſwaarmoedig, Is niet ſpoedig.

Derhalven beziet hier de geeſtige gaven der natuur, waar mede den Autheur bedeelt is, en vertrouwt het Spreekwoord; *Datze niet gek zijn die mal verſtaan konnen.* En

Wat een Schrijver aardig ſtelt,
Blijft voor menig jaar vermelt.

Loopt 'er hier en daar wat vreemts door, denkt de waereld heeft 'et in. Gy dan, die nu zijt, of nog komen meugt, neemt vermaak in 't gene dat gemaakt is uyt goede wil; en denkt dat alle geeſtige vercierſels helpen tot fraymakinge. Dit is genoeg voor de geleerde gezegt.

Vaart wel.

AAN-

AANTEKENINGE
Der
GEDENKWAARDIGSTE
VOORVALLEN
En
BEJEGENINGEN,
Op de
Gedane Reyse naar Oost-Indien,
Met het
SCHIP COEVERDEN.

HEt was den 10. July A°. 1675. dat wy van 't vermaerde Amsterdam / met een lichter / en noch lichter last / na Texel stevenden; het verlaten van die kleyne Waereld / deed onder sommige van onse ingescheepte / diverse hertstochten te voorschijn brengen; d'een deed beklag over vrunden en namagen / daerse / so sy hun beter gecomposteert hadden / waren by gebleven: den tweeden dacht op 't bedrog der Ziel-verkoopers / die hun so sobertjes van nootdruft hadden voorsien: een derde was weder verheugt / om dat als nu voor 't manen der Ondersoekers of Inquisiteurs over de schrift / die in de Herbergen op t hout met strepen / of achter de deur staet / bevrijd was / en

lachte

lachte vast in de buyst over dat so menigen kreupelen Waerd / de ydelheyd sijner vaten en siessen hau doen bl[illegible]oeenen ; doch ik onder hun allen sag met innerlijk verlangen onder de gijp deur / na ons groot Hospitael. Een der broeders van onse societeyt trachte my in te boesemen / dat mijn begeerte ydel was / want / seyhy / 't sal u also verdrietig vallen als of je t'Amsterdam in 't Rasphuys was. Doch aen 't booyt komende / was 't niet al mis geraden / behalven den titul ; want het stont my even booy / als of ik in 't Spinhuys was / nadien 'er al bry grof gesponnen wierd ; doch 't was eygen reedsel tot noodig Spinhuys-behoef ; en verders niet als klinkklaer touw / daer van Lijntje / neemgaren hangebasten bruyt / de dochter van is. Onder al dit spinnen en draeijen quam'er een Creatuur / dat by gebrek van een beter / op een hout been booyt schaerelde / die met een groote schietspoel onder een afgrijselijk geroep / op de groote webers boom sloeg : ik broeg doen een Amsterdammer / van Dronthem gebooytig / na de oorsaek van dit schreeuwen / en der selver bedrupdenis : die my met een bysondere aerdigheyt antwoorde ; Han is ein Officier, han sla met de kil tril oppe stoer tril, ein[illegible]e ral ral de dievel vaerje in 't Jef. Maer doen was ik also wijs als te voren / en daerom broeg ik de Priester die op de Varkens paste / en die der uytsag als of hy lang booy Plumgraef in Noachs Ark gedient had / of hy my booy translateur wou verstrecken : daer toe sijn Exellentie sich ook gewillig liet vinden / en seyde / dien schreeuwer was de Provoost / hy slaet met een stok op de groote mast / en roept overal / overal / of de Duyvel vaerje in 't lijf : evenwel quam op dit geroep al 't volk boven / daer sy in een groot spinnewiel geset wierden / en als gesegt / al bry grof sponnen ; ook soo was den haspel extraordinary groot / en swaer / en wonder wel geproportioneert na de fijnte van 't garen / en ook van de spinders selve. Eyndelijk Phebus vermoeyt zijnde dat waergaeren langer aen te sien / begon 't hooft onder te halen : doen broeg ik de Spinhuys-baer / waer ik slapen soude : die my recommandeerde een plaets te soeken ; doch ik en konde geen andere bedsteede vinden / dan het deksel van de kist / daer op ik

sonder

sonder veel andere gewoonе plechtigheden te gebruyken / leggen ging / en alsó veylig op was als de Hoogduytsche Baronnen op haer Territorien en Jurisdictien ; evenwel en hoefde ik geen slaepgeld te betalen / en dat versoeten 't ongemak al vry veel.

Den 20. July vraegde mijn Cousijn vander Heyden, (die ook door de fatalitept van 't noodloot een onser domesticquen geworden was) hoe het my al aenstond ? ik antwoorde dat het eeten redelijk / doch de slaepplaets niet veel bysonders was. Hy betuygde daer op sijn genegenthepd van my geern een beter te willen beschikken / doch datter onmachtigh toe was : en om dat ik de eenighept socht / versocht ik in een groote mand / die hy hadde / te logeren ; maer hy antwoorde my / dat Leydse Kees / Stolkse-Kees en Edamse-Kees / volgens sijn gegeven woord / de gantsche Reyse daer in soude logeren ofte huysvesten : en ook was 't voor my ook al een groote onbeleefthepd / een plaets alleen te pretendeeren daer [illegible]nderley soort van volk haer behulpen.

Na 't schaffen wierd 'er weer gehaspelt en gesponnen / en quam 'er een gerucht dat men haest soude uptlopen ; doen begon ik op sijn Soldaets te blammen om van de parthye te wesen / maer het quam 'er niet toe ; want so haest het spinnen gedaen was / wierd ons huys dryftig / en advanceerde tot heel dicht aen een Oygel Schip / daerom den Spinhuys-Vaer cum sociis, seer afgrijselijk schreeude en riep. Ik vroeg na de oorsaek van dat getier ? daerse my op antwoorden / sieje dat niet / sy willen malkaer op 't lijf. Wat is 'er aen gelegen / daer komen maer jongen af / seyde ik ; doch het was maer alleenlijk om een gratieus complement te exerceren ; want sy gaven malkander een adieu soen / datter veel harten in 't lijf kraekten. 't Was ook geen wonder / want wy hadden hem 't gat toegekeert / daer hy misschien quaed om was / en noch voor een geluk te reekenen dat hy geen stuk uyt de bil en beet ; doch sijn tanden en repkten so verre niet : ja seydense / had de neus voor gewees / hy was glad afgebeten / want se scheenen onderlinge in superlative graden op den anderen qualijk geintentioneert te wesen.

Op den eersten dag der Maant Augusty wierd'er met de behoorlijke plechtigheden een Huwelijs gesoomeert/ de Bruyloft was naulijx begonnen / ofse wierden gooz den Pzoboost weder van den anderen geschenden / sonder dat se evenwel quaed huys hadden gehouden: de Bruyd scheen in allen deelen een Maister te wesen/ van soodanigen calibze/ als 'er gemeenlijk van de boering uyt de bzoek leven; en op haer ambacht leven en reysen; altoos sy had gedurende dat se onsen treyn was gevolgt / van geen gebzek geklaeght / maer wel een redelijken inkomst genoten. Des anderen daeghs ging het haspelen en spinnen weer aen: ik bzaegde aen een mijner bzienden / wanneer dat 'er doch gebreven soude wozden? maer ik sag dat se de beddelakens / die aen de Webers bomen bast waren / begonden los te maken / die tot verwonderingh noch al redelijk fijn waren / na dat 'er gros garen gesponnen wierd. Doen quam daer een oude Texelse Boer te voozschijn / die mos op de neus / en zeequallen in sijn wijnbzauwen had hangen / die continueel riep / niet hoger / niet lager: ick bzoeg wat dat booz een bent was die so riep? sy seyden my dat het een Lootsman was. Wel / dacht ik / bestaet de loosheyt in sulk roepen! en evenwel lupsterde yder een na die Boer; daerom ik die woozden ook in agt nam / want die te hoog wil gaen boven beroep en vermogen / bzand sijn wieken / en raekt met Icarus ten val/ na d'afgrond; en die sig te veel vernedert / wert nog minder geagt en met voeten geschopt / 't welk de dagelijkse ervarentheyt ten overvloede leert.

Daerom in alle staet,
Is 't best de middelmaet.

Ik hiel het tusschen beyden / het hoogste dat ik quam was by mijn Cousijns van Helsdingen en van der Heyden, en het laegste by de Bottelier / tusschen welke twe asch-punten / ik het niet qualijk en bevond / dat 'er meenig van ons huysgesin bytijts de woozden niet hoger / niet lager / wat beter geobserveert en de middelmaet betracht hadden / so en hoefdense hier niet te haspelen en te spinnen; en doen bevond ik dat dien Tes-

selaer

selaer wijser was als menig die haer Borgerrecht tot Vianen of Kuylenburgh moeten soeken. Den selven dag wierdender andere vleugels opgeset. Nu lopen wy in zee / sey mijn Cousijn / neen wy vliegender in / antwoorde ik / want ik had de vleugels sien opsetten: maer evenwel was 't te verwonderen / dat men met sulke kleyne vleugeltjes konde vliegen. Den 7. sagen wy geen landt meer. Wie souw gedacht hebben dat de waereld so groot was.

Den 6. sagen wy 't Eyland Walcheren / onderwijl dat eenige onser ingescheepte hannekemajers begonden te walgen / door de stadige beweginge van ons huys. Een onder den hoop sey / 't is mijn so ubel in den balge / das Swijne-vleys wolder wedder oet; en met schudde hy de gantsche broodaas-sak de boordeur upt.

Den 9. dito wierd aen ieder man vierd'half pönd kaes tot rantsoen gegeven / met recommandatie om daer van spaersamelijk te nuttigen; maer een onser gresburgers sey op den ontfang van sijn quote / o bloud / soudder ein gaar was / ik wolse bald ouf fressen.

Den 11. dito nam 't Schip 't Huys te Spijk / dat met ons in Compagnie mede na Oost-eeuwigheyt voer / een vyands Haring-buys / die ons van haer bupt mildelijk bedeelden / so dat ons volk door 't Haring-eeten de graet de achterpoort upt quam.

Den 12. passeerden wy Doeveren en Calis. Het gelijkt aan de kant van Engeland wel winter / want 'et was 'er over al so wit als sneeuw / 't geense my wilden wijs maken van 't Schip S. Reyn-upt herkomstig te wesen; doch met het besigt van Calis verheugden haer veel onser bedroefde zieltjes / om dat se een plaets sagen die na haer bende genaemt was.

Den 15. kregen wy een seer s'ware mist / so dat men niet sien konde wat men spraek / en noch veel minder waer men was; en ik was in bedugten / of wel de inwoonders van 't onderaerdsche rijk na Engeland verhuyst waren / en de deur van de hel open gelaten hadden: 't en sou ook so seer niet te verwonderen wesen / want de duyvels hebbender (volgens 't seggen der

Contermans) voor desen wel een Casteel gebout / 't was anders niet te bedenken waer soodanigen rook van daen soude konnen komen / want men konde qualijk een lupsdupm heet te ber sien. Gedurende den tijd dat wy daer ontrent waren / kregen wy uyt Engeland allerley verversing: wy aten Engels bier / en dronken veelderhande slag van vleesch / en ook koek en karssen. Met so veelderley couleur van dat goed / stofseerden wy onse magen / so dat ik uyt nieuwsgierigheyd eens besag wat voor couleur van conserf die verkeerde broodmeulen sou uytleveren / maer dat was al de ouwe lugt / en in vergelijking met 't mirakel van Jillis-baar / die at allerley coleur van lappen / en scheet eenerley coleur van haer.

Den 27. wiert'er door de hoeksse partij een Hay gevangen / die ook aanstonts sonder eenigh forma van proces / ofte figuere van Regts-pleging / met ysere Coeboeten wiert geraakt. Ik stont by de Executie / en vroeg wat crimen den patient had bedreeven? Se seydenme dat hy menschen gegeten hadde / maar egter had hy sulcx nopt bekent / en ook wasser geen Sententie gepronuntieert. 't Welk een verwonderens waerdige saak voor my was; want sonder Sententie of bekentenisse ymant ter doot te brengen / voor een tyrannije te agten is. Selfs bintmen beter en meerder barmhertigheyt onder de Soldaten te lande / want ik hebber gesien die van de Luysen schier wierden opgegeten / diese ook op der daet betrapten / en evenwel wiert dat veel-voetig gedierte gepardonneert / en op vrije voeten geset om te gaen waerse wilden.

Den 5. September wierd'er door Nereus kinderen een Vis gevangen / die se Bempt noemden / werdende ook van ieder een benijd en lagen gelegt / soo ik geloof om datse rontom ons Schip met springen en buytelen / betuygden datse onse nauwe limiten bespotten / en haer in 't ruymme pekelnat verbolijkten / daer wierd evenwel groote list gebruykt om deselve te vangen / want sy bevonden een bedriegelijke ysere haek met veeren / diese dan over 't water lieten sweeven / en zijnder door sodanig gefingeert lok-aes veel in de Koks handen geraekt. Met sodanige bedrieger's hebbenwe de heele reys opgescheept geweest.

Den

Den 10. 11. 12. en 13. was het dood stil / behalven in de kraeg van onse hembden / en plôyen van de broek / alwaer het gekrebel noyt in stilstand raekten. Ik presenteerde den Bootsman myn genegen raed om wind te bescharen / maer hy antwoorde dat wy in Noorwegen niet waren om van de Klipsteygers wind te kopen. Doch ik seyde hem / laet al de wint-gevers en de blaesbalgen die 'er in 't Schip zijn / maer achter op staen / en elk sijn best doen / so en sal 't ons aen geen wind ontbreeken.

Den 15. wierd na het ordinary klokgeluy den volke publijkelijk bekent gemaekt / dat een ieder die het lusten / alle morgen een half mutsje brandewijn konde krijgen tot een ontnugtering. Onse domestiquen liepen daer op met so groote menigte by den drogist der natte waren (alias den Bottelier) dat hyse qualijk gerijden konde. Ik sey tegens hem / dat hy myn naem op de brandemoris-rol wy mocht uytdoen / want ikse op myn rekening niet begeerde / dewijl ik dagt dat het noch hoog genoeg op de kerfstok lopen sou / en te meer / om dat ik hoorde hooren seggen / dat in Indien alle dingen een vijfde duurder wierd op reekening geset / dan de waerde was / en daerom wilde ik myn staet regt maken / want die oude Boer had in Texel al te dupdelijk geseyd / niet hoger noch lager / en daerom wilde ik sulks ook betragten.

Den 25. sagen wy de Piek van Canarien. Het moeten groote Reusen geweest zijn die sulke afgrijselijke Pieken boerden / daer van ik gelesen heb in een seker boek in folio gedrukt / en in octavo gebonden / datse de bergen op een hoopten om in den Hemel te gaen woonen; so dat Goliad daer by maer voor een kaerswisje te reekenen geweest is. Og! had ik maer het merg uyt so een bent sijn pijpen / ik souw'er het steenachtig Arabien / de Schevelingse duynen / en 't onbrugtbare Noorwegen mede kuynen bet mesten / en dan so sou men my met regt by de Catholijken voor een Abt Canoniseren; of gelijk een Chinees Joosje een was-ligje voor setten.

Den 3. October wiert 'er een Hay gevangen / die een gants hups-gesin Hayen / en daer by een Zeekat (die 'er ook in wesen moet) in 't lijf had. 't Is seeker vreemt dat d'een Vis in d'ander woont.

Den

Den 6. dito arriveerden wy voor 't groene Hooft of Caep de Verde / zijnde de vaste kust van Guinea. d'Inwoonders van dit lant zijn alle inden rouw geboren / en zijn so superstitieus / datse daer in tot den eynde van haer leven continueren. Haer hupsen zijn van hout / nog steen / of koper / leem / of yser / en evenwel raekense veeltijts en ligtelijk in den brant. Sy en hebben ook geen broot / nog brouwen geen bier ; daer en zijn ook geen Wijngaerden nog kroegen / en evenwel tappense dagelijks wijn / en dat uyt de boomen ; gelijkmen de kinderen in ons Patria voor 't luy-lekker-lant wijs maekt. Daer en zijn ook geenderhande hant-werkers. En voorts van alles niemendal. Ik hebber evenwel kannemakers gesien / welke dat'er omtrent 2. à 3000 aen een kan arbeyden / die evenwel niet groter was als een gemeene Hollandse kan. 't Arbeyds-volk wel duysentmael kleynder dan Plinius schrijft / die maer een span in lengte konnen halen. Den wijsen Coning Salomon heeft 'er in sijn tijd ook al van geschreven / en deselve tot een exempel aen de luyaerts gerecommandeert / noemende haer volk / hoewel 't echter maer Mieren zijn. Het arbeyden gaet op de volgende wijse toe : daer is een bucht van gedaente als een Pompoen / die d'inwoonders alse rijp is / op de aerde leggen / en dan kruypen de kannemakers met menigte daar in / en dragen 't binnenste met kleyne stukjes daer uyt / en noemden na gedaen werk die brugt een Calbas. Ik hebse so curieus gesien / als offe van een draeijer gemaekt waren / en ik souse met mijn draywinkel daer ik op sit / so curieus niet na'konnen draijen.

Den 17. dito voor den dagh was de magere schrale dood al vroeg op / en transformeerde een onser Matroosen in een lijk / werdende den selven dag naer gewoonte aen Neptunus / en der selver ontelbare heyrscharen / opgeoffert ; 't welk onsen zielsorger noemde te wesen den weg van alle vleesch / maer na mijn bedunken / en 't geen ook meest met de waerheyt over een komt / was 't de weg van alle Visch. Maer op

Den 20. dito wierd het voornoemde verlies door een onser Uytluyden vroedt / die haer man een Backer was / weder ge-

sup-

ſuppleert met een jong platje. Ik recommandeerde de Bakker / dat hy ſulk bakken wyp laten mogt / want wy hadden genoeg met de oude platjes te ſtellen / en daerom oordeelden ik ſodanig St. Nicolaes-goed onnodig te weſen.

Den 3. November wierd door de argliſtigheyd van eenige onſer huysgenoten / een der vooznaemſte en grootſte uyt het geſlagt der Hayen gevangen / welkers lengte twaelf en een half voet was. Ik ſeyde / daer ſal misſchien een gantſche regiment Hayen in weſen. Daer mag de duyvel in weſen / antwoorde de Stuurman. Wel ſetter dan een kruys of twee op / ſo ſullen der de Duyvels wel uyt komen. Daer op gaven ſe hem enige van ſodanige tekens:

Maer daer quam, och armen! Niet dan ſtront en darmen.

En doen waren ſe ſoo beleeft / alſo hy kruys genoeg geleden had / dat ſe hem weder licentieerden te ſwemmen waer hy wilde.

Deſen ſelfden dag celebreerden wy een heerlijk Feſteyn / want daer wierd extraordinair opgediſcht / Coninglijke poespas gekookt / onder 't opſigt der Bevelhebberen van 't ſwarte Fort / en agua pruymen / limoenen / Hoenen-vleeſch / en ſmakelijk gemaekt met een poco ſallagado. Wy ſaten op ſtoelen noch banken / want dat was te gemeen; maer na de Orientaelſe wijſe verdeelt na de ſeven Planeten. Wy en dronken geen drabbig Rotterdams of ander bier noch wijn van de rappige Fransjes / maer wy nuttigden den klaren onverbalſchten hemelſchen dranck. Ons Servies beſtont uyt geen verachtelijke aerde / periculeus Porceleyn / bedrieglijk gout / vergiftig ſilver / of van eenig verroeſt metael / maer van een ſubſtantie die ouder dan Adam / en hoger dan de menſchen verheven is; zijnde met des hemels vocht gevoed en aengequeekt. Van ſoodanige ſtoffe was ons diſch-tuyg / door een werkſame hand gefatſoeneert. Boven ons hooft hadden wy den aſuren blauwen Hemel / voor / achter / en aen beyde zijde ſprongen en danſten de ingeſetenen des Oceaens; ſo dat 't eet geleek of we op een triumph-wagen gevoert wierden. Neptunus ſelf ſtak menigmael ſijn hooft op / om onſe maeltijd te beglupren / daer door men hem uyt mildadigheyd het overſchot ſchonk: werdende voorts de reſt / die hier en daer ver-

spzept lag / doоz de gedienstige geesten by den anderen vergadert / en aen poзca frision verëert. De plaets daer onse deftige maeltijd geschiede / beweegde sonder eenig instrumenten gelupt van selfs / so dat de Sloterdijkse noch Abcouse Kermis daer by in 't minste geen vergelijking had.

Den 4. dito quamen de Scheepsraden by een / daerom ik vroeg of we nou over land souden rijden / ween seydense / het schaffen sal wat vermindert wozden. Daer op ik terstont begon te denken om den dzoom van Pharao / en de uytleggінge Josephs / van de 7. vette en 7. magere jaren: doch ik vertrooste mijn selven / als ik begon te beseffen / datwe dan so diktwils geen voyagie na de doozluchtige en openbare secreet-kamer / alias 't Galjoen / souden behoeven aen te vangen.

Den 6. dito wiert de Coning der vissen Doradus Dolphinus dooz een bedziegelijken angel gevangen / en met gemene toestemming / van al de volkeren op een verheve plaets ter doot veroozdeelt / om aen den Mammon gesacrificeert / dooz 't vier gepzepareert / om van de vooznaemste geconsumeert / en vervolgens dooz de menschelijke patrifactie gedistilleert te werden. 't Geen ook naer luyt van 't geresolveerde in debita fozma effect sozteerde / en dusdanig wiert het Koninckrijk van Pisces getransfozmeert in een Republyk.

Den 13. wiert'er enige gozt-vaten / die berugt waren dat die Calander in hadden / verlugt. Ik speculeerde als een tweede Aristoteles of Natuur-kundige / op dit wonderbare en voozttreelent Graen / en bevont datter uyt de Clander wozmen groeyden / die dooz onse buyr distelatie weder in een andere gedaente veranderde / dat dan weder aen de vissen tot spyse verstrekten / die dooz ons gevangen zijnde / andermael onse ozgelpijpen passeerden: in somma het was regte Pythagoraese gozt.

Op desen dagh wierden'er over de 50. Coretten gevangen / 't geen een ieder tot het vissen aenmoedigde / maer 't grootste gedeelte had geen vistuygh; onse Commandeur stont als een tweede St. Pieter / en viste met een half pickje / daer een entje touw aen vast was / daer mede egter veel vis vongh: hy wenste ondertusschen om een vzabe lijn / daer mede hy van

sints was alle daegh te vissen. Ik beloofde hem binnen 2 à 3. dagen / daer van ten overvloede te versien / daer over hy vergenoegt was / te meer / hy betuygde dat geen lijn voor gelt te krijgen wist; 't geen ik ook bevestigde met 'er seggen / van dat daerom al langh tot gebruyk van een slinger-Hanghmat hadde verlegen geweest. Hoe wilje se dan bescharen / vroeg den Commandeur? Laet'er mijn vooz zorgen / sey ik / want de Pluymgraef sal ik een soopje geven / en laten hem die bescharen / wijl dat een bevare man is op een stront-wagen; en doen waren wy op de noorder breete van 2. graden / de minuten ongerekent / want die lopen der deur gelijk kleyn gelt onder ducatons.

Den 16. 's morgens maekten wy onsen Ark wat schoon en ruym / en doen maenden den Commandeur my om de bislijn. Ik stuurde den Pluymgraef na boven / om 40 of 50. vadems te halen / want de ruimte niet schaden konde. De Regter der varkens enigen tijt boven geweest zijnde / quam sonder lijn / en rapporteerde dat aldaer geen lijn te sien of te krijgen was. Dat verwondert my / sey ik / sou de Schipper / al de Stuurluyden / Boots man / Schieman / Quartiermeester / en al het volk / sulke Logenaers zijn / dat geloof ik niet / en met een liep ik een stuk weegs na boven / maer ik sag wel haest hoe het varken geschooren was / want de Bramsteng was juist eenige dagen van te voren afgenomen / en doen waer't onmogelijk om'er byte komen; daerom ik aen den Commandeur excuse versogt. Hy vroegh daer op / of ik se dan van boven hebben wilde / en hoe de lijn daer komen wilde? Wel zey ik / al het Scheeps volk heeft immers de gantsche Reys van die lijn gepraet / en de Stuurman is heden nog doende om 'er na te sien / dat ik 'er maer by kon komen / ik souje genoeg konnen gerieven / want die lengte van die lijn om de gantsche waereld loopt / doch alsoo ik mijn beloften niet volbrengen kan / so heb ik evenwel nog eenige oude kouse-banden / kan ikje daer mede dienen / die kunje krijgen / doch dat en kan niet helpen / zey onsen Commandeur; wel neem 'er dan de beters / die ten overvloede onder aen je broek hangen / nog by / zey ik / want men doch van de noot een deugt maken moet.

Den eersten December waren wy de periculeuse dzoogtens d'Abzohollos gepasseert / doen wiert'er naer Stijlo-belo / een kan spaencewijn aen yder 7. Man gespendeert; die dzoogtens syn sand koeken / die apparent daer van eeuwighept gebacken zijn.

Den 3. hadden wy de Zon regt boven ons hooft. Ik heb noyt so digt by de Zon geweest / dog egter stont hy so hoog / dat men 'er op ver na niet by reyken kon.

Den 16. Eclipseerden Phœbus / en te dier tijt begon onse Gozt / Bzandewijn / Spaensewijn / en Erweet-baten sodanigh te Eclipseren / datter een gantsche en gedurige verduysteringe uyt resulteerden.

Den 17. in de boozuagt kreegh Neptunus een milde buy / en wiert spenderens gesint / want hy vereerde ons een schenkagie zee-water / waer dooz meest bevogtigt wiert dat 'er was; al onse Domestiquien spzongen dooz so een onverwagte verering op de been: Ja de mededeelsaemheyt ging so verre / dat selfs de zieltjes in 't boozbzugh van den afgront haer kopen en kisten vol kregen / 't welk so seer niet t'onpas quam / want se hadden te voren ledige kisten. Ik was begeerig om te ervaren of men my mis gedeelt had / en begon de Exacte bisite met mijn gehuurt pzovisie-kisje ('t geen agter 't nagthuys stont) dog ik was booz by gegaen: ik besag evenwel de barge van mijn kisje eens ober / en bevond mijn Edamse parmesaen in een desolaten en quijnende toestand; want een van hun was met de boozttelíng gequelt en besogt / en hadde meer lebenden in 4. maenden boozigebzacht / dan Adam in 900. jaren: ja selfs meer als Methusalem / die so oud was dat de Swaluwen in sijn fondament / en de d'Exters in sijn wijnbzauwen nestelden: andere waren wederom so schurft / melaets / en vol alderhande quellingen: mijn beste Kees was geheel en al gestelt om van sijn behoudenis te despereren / dewijl gantsch mager en uytgeteert / een treurigh aensien vertoonde; en boven dien so had hy nog de loop. Doch onder alle dese fatilien bevond ik tot mijn besondere verheuginge / dat het aldaer aemorerende restantje Bzandewijn noch in een goede gestalte en conditie was blijven continueren.

Den 19. dito vertoonde haar ontrent ons Schip eenige Noord-kapers / of gemeene Walvisſen/ en ſo mede eenige Jan van Genten / en Caep-vogels/ ik recommandeerde mijn quartiers volk datſe wel ſouden oppaſſen / op dat de vliegende Caep-vogels niet in 't Schip quamen / want wy hadden 'er genoeg ſonder veeren / en die evenwel genoeg kaepten. En behalven dien was mijn bedugten / ſo deſe vlugge Caep-vogels / met de andere conjungeerde / dat dan alles ter vlucht en met den eerſten ſou weg weſen.

Den 25. December / zijnde Kersdag / hebben wy den voormiddag ſolemneliik en ſtigtelijk gecelebreert/ dog wy aten geen wittebroots ſop/maer in plaets van dien/ een Spaenſe Corporael/ of Schoe-penne/ alias een Salaadje van gepulveriſeerde Scheeps beſchuyt met olij en aſijn/ en daer mede waren wy vrolijk. Des avonts beloofden den Schipper aen den genen die eerſt land ſagh / 2 Rijsdaelders en twee kannen brandewijn; 't welk my ook aenmoedigde / om als een tweede rabe uyt Noachs arke uyt te ſien / naer het droge.

Den 29. dito / ſo als Aurora even vertrockey / en Phœbus pas de gareelen in de hand nam / doen wierd'er geroepen lant/ lant: maer doen ik 't wel beſag was het maer een hogen berg. Wy quamen des namiddags in de Bay van 't Hooft de Goede Hoop ten anker.

Den 30. dito gingen der 46. perſonen / ſo ſieken als die ſwaerlijk 't ſcheurbuyk hadden (behalven 't vrouwvolk) aen land / in 't miſerere of ſiekenhuys. Den Heer Godske, Commandeur aldaer / betoonde buyten ſijn functie een goed Medicijn voor de ſcheurbuyk te weſen; want den geenen die 't onder de leden hadden / ordonneerden hy een geprobeert recept: te weten / 30 of 70. matelijke Kruywagens met aerde / die fatſoenelijk voortgeſchoven / en ordentelijk na de ſtrant gebracht. Dat was een heylſame remedie tegens 't ſcheurbuyk in de beenen; voor de rug en ſchouders wierd Emplaſtri defenſivi van blauwe klipſteen geordonneert / die ontrent duyſent pond ſwaer op 8 a 6 ſchouders gelegt en continueel ververſcht / van den morgen tot den avont; in deſer voegen wiert een ieder na ſijn gebrek gecureert. Maer nademael ik onder de Patienten

niet hoozden/ so en had ik ook geen recepten van doen: ebenwel wierd ik tot siekebaer of oppiender geauthoriseert / om te sien dat de boozn. sieken 't gedurig gebruyk van hun recepten niet en quamen te misbruyken / of versuymen; tot welk officy extraozdinary / ik my begon te prepareren / vragende met een na een Logement om aldaer fixe Domicilium te remostreren: daer op sp my aenwesen / Burgemeester Mostert / Hosendael en Volkenryk; maer die titels waren my al te hoogdzavent / en daerom vroeg ik na een middelmatiger logijs / 't welk my geweesen wierd agter een groen huys / by een Hospus Steven Jansz genaemt by den selven wiert ik een Commissael / en waren beyden wel te vreden. Ik groeyde van dag tot dag aen: en ter contrary nam mijn geld af: en in dzie weeken was mijn buyk wel 20. mael so dik gewozden als mijn beurs noyt geweest is: in somma ik was so wel onthaelt als yemand van 't andere volk.

Den 24. January 1676. quam'er ozdze van den Heer Commandeur Godske, dat we so haest doenlik moesten vertrecken/ en met die ozdze vertrok ik ook van de Caep na boozt / daer ik so dza niet gekomen was / of bevond dat mijn hangmat / bultsak / kussens / combaers &c. (terwijl ik op de Caep had geweest) gekaept was. Had ik maer soo voozsichtig geweest van mijn slaepgoed / al eer ik na land ging / in mijn vrandewijnsvaetje of kruytdoosje te steeken / want die plaetsen ledig waren: doch so ik nog eens na Indien kom te varen / sal ik mijn goed op d'een of d'ander assurantie-kamer doen verseekeren: want dan is men so veel omsien en vreese van verlies niet onderhevig.

Den 25. raekten wy de Tafel-bay uyt / en in 't ruyme sop / en den selven avont dat woeste Africa nog uyt het gesigt / alwaer 't grootste gedeelte van onse volkeren hun al hadden ontlast van haer mede genomen Cargasoentjes / die nu met de sleutel in de kist wel gerust mogten gaen slapen / also der niet anders dan OP per resto was ingebleven.

Den 28. dito des avonts in de eerste wagt / was windje buer so ongestuymig / dat se dooz quaethey vyde onse beddelakens aen stukken veest / en Neptunus vereerden ons verscheyde slozpjes uyt sijn overvloed / 't geen also nat was als de veste

Nan-

Nantese Boter wesen kan. Des anderen daeghs / zynde
Den 29. dito / wierd 'er op 't half verdek een kleer of Tupse-
markt gestabileert / en voorts uytgeroepen / so iemant schoe-
nen / rocken / koussen / of hembden te borg wilde hebben / die
konde sig aen den Vendumeester / alias Boekhouder / addres-
seren. Op welk gelupt een groot getal naekte verkleumde
zieltjes upt 't voorborgh van den afgrond te voorschijn qua-
men / die 'er upt sagen / als of se al eenige maenden in 't pur-
rigatorium der Roomse / sonder datter zielmissen voor gedaen
waren / geseten en geleden hadden / wantse waren van alles /
excepto de lupsen / gesuybert. De sodanige dan voegen niet
veel na den prijs / maer maekten den gantschen kraem metter
haest ledig.

Den 3. February storf een van onse Soldaten / die wel 60.
jaren oud was; en na de mening van vele is hy upt dit leven
verhuyst / om dat het glas van sijn mede genomen gedisteleer-
de wateren upt was gelopen.

Den 14. dito wierden 'er twee personen / om datse te gros-
selijk tegens het sevende gebod gesondigt hadden / en al te be-
gerig geweest waren / in de boejen gesloten / en

Den 20. aen haer / tot voldoening van hun begeerlykheyt /
so veel koeboeten gegeven als se dragen konden / en met welke
last sy drie dagen na den anderen continueerden; doen wierd
den eenen gegeven een versnapering van diebe latou-sla /
't welk eerst voor den Schipper aen sijn achter quartier gepre-
senteert wierd / en voorts voor alle d'Officieren en andere /
tot over de hondert malen gerenoveert; doch het scheen dat den
patient daer weynig smaek in had / want hy sodanige granas-
sen met sijn bakhuys maekten / of hy een Emphusie van Ra-
barber / met assa Phetida, of duybels drek / had moeten incor-
porceren.

Met den anderen speelden de jongens diefje / hy wiert voor
de spil gebonden / en sijn Confraters wisten met gespleete rot-
tings verscheyde coleuren op sijn rug te schilderen / so dat hy
fatsoendelijk voor gemarmert en gepiequeert konde passe-
ren; doch om dat sodanigen Schildery buyten verrottinge sou-
de blijven / wierd 'er wat pekel en sout in gewreven / dat daer

so

so 't kon wat in helpen mogt / maer d'Executie had weynig verandering in de natuur bygebragt ; want

Den 21. dito wiert den selven weder in de boejen gesloten / om dat sig de novo in andere luyden eygendom had vertast / so dat men van den selven begon te presumeren / dat hy nog eenige tijd op het treurtoneel der guyten aen een dwarshout / voor een aensienelijke personagie / soude agieren.

Den 24. begon men alle dagen goet te schaffen : en doen wierd ik en d'andere ook so goetig / dat ik al begon te vreesen dat we 't foetuyn van de Varkens souden aentreffen / en ook gelijk die goetige dieren een stuk van 't oor quijt raken / en afgekeurt werden.

Den 25. 's morgens sagen wy een groten hoek land op 't water leggen / 't welk Amsterdam genaemt wierd / daer het also wel na geleek als een Pekelharing na een Preekstoel / maer mijn sustenue was / dat het een stuk land sal wesen / 't geen te Amsterdam verdronken / en door 't Centrum gepasseert zijnde / hier boven gekomen is. 't Mag zijn so 't wil / 't was evenwel land / leggende op de zuyderbreette van 37 graden en 20 minuten.

Den 13. Maert bragt mijn Nicht van Helsdingen een entje mensch d'eerste mael voor en aen den dag ; 't had een eukje kaers met twee kouwe kliertjes aen sijn buykje hangen / daer mede hy / als sijn vaderlijke erfdeel / voor uyt quam. Het scheen ontrent dese streek een vrugtbaer climaet te wesen ; want alles wat binnen ons Schip was / scheen elk om het seerst te genereren : de beschuyt bragt muscus gecoleurde / antijkse creatuurtjes / en Spaensgroen voort. 't Vleesch en Spek baerde witte kruyppende diertjes. Ook wierd kleyn gedeelte van 't laetstgenoemde / vry wat impotent aen de geelsugt ; sommige van mijn kasen waren hier so voortteelende / dat 't et onmogelijk sou zijn om daer een geslagtregister op te maken : en onder hun requireerde een incisie / of opening / om de verdere ulseratie te prevenieeren / daer ik meer coleuren in sag / als oyt in een klad-schilders winkel. De kist selfs was vrugtbaer / en bragt levende rariteytjes en curieushetjes voort / die

die vliegen en gaen konden / en van de gantſche menigte voor Kackerlacken wierden aengeſien / en ook ſodanig genaemt / ja het was naulwelijks te bedenken wat 'er al in was; want hoe ik meer ſpeculeerde / hoe ik meer ſag / ſo dat de geſtoffeerde France Kramers winkel met al haer manufacturen by mijn kleyn kisje in geen comparatie quam. Al wat men bedenken konde / was 'er / of het ſtond 'er in te komen. In ſomma / het geleek wel een jong waereltje: ſoo dat ik als geheel opgetogen begon te roepen; mon frap curieus: daer op een ieder nieusgierig toe quam gelopen / om mijn varigheden te ſien. Ik opende het deksel / en toonde

Daer den ſpringenden Bok, en den ſingenden Eſel,
De gelubde Paap, met een ritſige queſel.
Daer hebje een noordſe Amſterdammer, met ſijn ſchoft vol ſparren.
Dicht by dien Duytſen Edelman met ſijn gevolgh op ſtrontkarren.
Alhier een Spaenſe Galjaert van drie ſchurfde Franſen.
En daer ſieje de Magiſtraet van Paterborn Moſtert en Look met pollepels ſchranſen.
Ginder gaet hinkende Lijs met ſnappende Nies.
En ſchreyende Pleuntje, om een ſteek in haer lies.
Daer weer een entje van een Notaris, met het hooft op ſijn ſchouwers.
Negen vliegende Sweſericken. Sie dat ſijn klouwers.
Kijk daer eens een man als een Leeuw. ſo wreet als een Schaep.
Een Beer met een Uyl. een Caſuaris met een Aep.
Hier hebje den wijſen Tovenaer, met Urſande ſen moer.
Daer gaet 'et kleyn leugenagtig Procureurtje, by Robbert de duyvel en zen broer.

Ey maeckt wat plaets, laet 'et Vrouvolk ook wat kijken.

Daer ſieje ſoet ſabbige Pietje, ligte Lysje vryen.
En brunſtige Keesje de knikkers uyt ſijn ſakje ſnyen.
Siet eens hoe droge Jilles met de broek in de hand onder ſijn hoed luypt.
Daer hebje de Satan, die by nacht in de menſchen kruypt.

Hier in dit hoekje malle Jochem die sijn poppegoed heeft bedreten.
En naest daer aen het lustpriceel daar voor desen de Varkens scheeten.
Daer sit Madame Laveljere met Don Jan van Spanje.
Hier is een brave Pinsternakel met twee Appels van Oranje.
Ginder is Lourens de Franse Konink by Moy Aeltje van Serdam.
Gerieflijk Mayke met Jonker agter lam.
Hier komt Jan potasy met Monsr. Poesjenelle.
Daer is ritsige Jochim besigh met sen fluytje te verstellen.
De Backere die schiete die broote in die oove.
Daer sieje een Oost-Indie-Vader een swart Ebben houtje kloven.
Daer de State Jerusalemme: de Jerode de Pilate.
Die schelme die dieve, Judas de verrate.
Dat's uyt. lang genoeg voor niet gekeeken.

Van den 21. tot den 26. quamen'er dagelijks eenige Meeuwen op't Schip vliegen / die doorr't volk mal genaemt wierden. Den Schipper deed des daegs belasten / dat de geen die eerst land sag / ses kannen Spaense wijn soude krijgen / daer ik ook op dagt te passen.

Den 27. 's morgens voor Sonnen opgang / gevoelde ik mijn Corpus inwendig vol wind / en waer door te mets een travaet causeerde / die ik wel in de zeplen gewenst had; want alle baet helpt seyd het spreekwoord. Ik sprong evenwel in't duyster uyt mijn koy / en liep na het Galjoen / om die bose wint daer quijt te werden. Ik had'er nauwelijks een half uur geseten / so als mijn consideratien en speculatien met uytwendige saken en voorwerpen besig waren / quam my een aengename reuk in de neus / en ook sag ik iets op't water continueerlijk naderen / daerom begon ik te roepen / Land / Land / aen stierboort voor uyt. Op welk geroep alle de Officieren en gemeene met de baek in de oogen voor den dag quamen om't land te sien / maer ik sey dat se wat wachten souden / want ik het land al over een half uur geroken had. Kort daer na quam het land ons aen stuurboort op zey / en men bevond dat het maer dorstige boomen en bamboesen waren / en daerom had ik de Spaencevogt prœmie also seeker als een scheet in een bischnetje. Evenwel eer Apol ons Zenit passeerden / sagen wy het uyterste eynde van Java.

Den

Den 7. Apzil wierd'er vooz 8. dagen een pond bzood meer als ozdinair gegeven / doch wy verloren weder in tegendeel een dagelijkse maeltijd Gozt: dat komt dooz de ſtilte / ſey mijn Neef vander Heyden, 't geen wy verwonderden / want ik was wel verſeekert dat mijn bzoodmeulen geen wind van doen had.

Den 18. dito ſtozf onſen hemelſchen en aerdſchen opſchaffer / de Pzedicant en de Kok / en doen was de Gozt ook op / en de baſte begon doen op een nieuwe manier; want de Catholijken vieren de baſten met Vis vooz Paeſchen / en wy met Vlees na Paeſchen; want wy vier mael vleeſs aten in ſeven dagen / en dat was toute la reſte, het ſlimſte en het beſte. Den ſelven dag wierden 'er veel vliegende Viſſen gevangen / en dat met de hand / die ik vertrouw dat Paeps waren / om dat ſe ſo gewillig hun ſelfs tot Martelaers ſtelden / om gebzaden en gegeten te werden / ten eynde dat de baſten dooz 't vleeſch eeten niet en wierde ontheyligt / het gunt de Roomſche als een mirakel in hun gulde Legenden apparent wel ſullen aentekenen.

Den 23. 's mozgens quam Æolus, (die lang van huys geweeſt was) wederom / en doen quam de ſtroom ook mee / hadden / ter wijl de wind vacantie hiel / al onſe windgevers en blaesbalgen hun plicht betragt / en maer luſtig opgegeven / ſy ſouden ligt t'ſamen een vliegende ſtozm hebben konnen toeſtellen / dog 't kan weſen datſe bang geweeſt zijn vooz de opſnuyvers / waer van wy 'er ook niet weynig binnen boozt hadden. Wie kan dan op ſulk volk t'zeyl gaen.

Den 26. 's mozgens waren we tot in de Straet Sundagh geadvanceert / en niet ten onrechten wierd 'et een Straet genaemt / want dat onruſtig water wandelde dagelijks heen en weer / en 't hielp ons 's mozgens geluckig vooz / dan 't liep ons by donker weer tegen: en indien wy geen ankers gehad hadden / ſoo geloof ik ſouden ons leven daer hebben moeten verſlijten; want dan was 't eens anker op, en dan weer neer / ſo dat het geleek naer 't gedoente van Ian van Leyden, die maekten een wambais / en ging het weer aen ſtucken ſnijden. Dat was alle dagen weer aen / ſoo dat nu klaerlijk begon te beſpeuren dat het hier altemael gehaſpelt wierd dat in Texel geſponnen is.

Den 1. Mey paſſeerden wy de Koopſtad Bantam / en kregen met een Vaertuyg van daer aen boozt eenige Hoornbeeſten / Gevogelt / Pieſang / Limoenen en groenten / etc. en doe verhuyſden de baſten op May avond / en wy hielden ons Jubel-feeſt.

Den 2. des nachts ſag de Stuurman een Vaertuyg na ons toekomen / en ſey / dat is de Viſchkaer met de Kappers. Hey dogt ik / nu is 't pannetje vet. Giſteren hebbenwe onſe magen met vers vleeſch en groente geſtuwt / en nu ſullen we gebzaden viſch met kappers eten. Maer doen het vaertuyg aen boozt quam / ſag ik bis noch bis gelijke; maer daer

quam een man in folio / met 5 à 6 swarte bazre voeters achter hem / se hadden groene klecren aen / en seepmessen op sy gegort / met pardons stocken in haer handen. Ik vroeg doe onse Piloot / waer de Vischkaer met de kapyers bleef? maer hy sey dat 'et door my qualijk verstaen was / dewijl hy van de Fiscael ende Caffers had gesprooken: so dat ik in mijn meyning bedrogen was / en door die tijd de Vischtant moest uyttrecken.

Den 3. dag van May / en de laetste van onse reyse / quamen we voor het lang-gewenschte Batavia ten anker; de Militie / daer ik me onder soldeerde / wierd aenstonts met een ongemeene grote overdekte Schouw / diese een Chiampan noemen / na land gevoert; daer we so vra niet gekomen waren / of een grote quantiteyt volks quam om ons te besien / en riepen al onder den anderen / daer hebje de baren. En onder anderen was 'er een Dent / die sey / siet eens die groene Bamboesen de doddingh noch in 't gat sitten: daer ik half quaed om wierd. Had 'et maer een recht schapen Keerl geweest / die het seyde / maer dien schrap-rekel was besneden van lichaem als een salk met stront / of een Mallebaerse soorsalk: en ook kon ik niet sien datse van hun Cajang en Aros met wat vroge Cabos of Cabeleyn meer sneer overgegaert hadden als wy. Wy namen eyndelijk onse schiet-ysers op schouwer / en marcheerden so ordentlijk als 't mogelijk was / met een parade het Fort rond / en hielden ontrent de Hoofdwagt eenigen tijd halte / alwaer ons gantsche Corpus geannathomiseert most werden. Inmiddels speculeerde ik op 't volk dat 'er continueelijk uyt en inging. Ik sag pikswarte / muysbale / muscus-gekouleurde / asch-graauwe / saffraen-geele / blanke, en ook Europische schijt-geele menschen. Daer na quamender nog eenige Hollandsche Juffers voorby / die als Nimphen van Flora en Pomona waren gepalleert en opgepronkt; doch ik begon te vermoeden datse grote sondaressen moesten zijn / dewijlse niet waerdig waren dat 'er de Son beschein / want haer wierd elk een rond lapseltje boven 't hooft gedraagen; en 't meeste man-volk dat ik sag / geleeken wel Kooplupden / dewijl haer kleeren al meest met guld. stuyv. penn. streepen beset en omgehaelt waren; wierden eyndelijk van den anderen gescheyden en elk na een bestelde post geordonneert / doch echter vryheyt verleent om drie dagen de Stad op en neer te wandelen daer 't ons lusten. Hoe het my hier sal bevallen / en wat aenteekening ik daer van sal doen / mogen de vrienden met patientie afwachten en te gemoet sien. Onderwijl bleef ik den Almachtigen van gantscher herten dankbaer / dat my tot dus verre in goede gesondheyt heeft gelieven te laten arriveren. Daer mede is 't verhael van mijn reyse

U Y T.

em / se
ardons
chkaer
n was /
in myn
cken.
ye vooz
e onder
houw /
t geko=
en / en
nderen
ddingh
aer een
vas be=
fak: en
Cabos
ndelik
ogelijk
fchwagt
t moft
upt en
graau=
nfchen.
ie als
; dog
lfe niet
n rond
g / ge=
ftuyv.
en an=
r voy=
't ons
r van
et fien.
er / dat
peren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

1917

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

